

Ami ősforrásaink

A budai hegyvidék kincsei

Garády Sándor tanulmánya

B. W.
1932 I. 13

Itt főleg három forrásról lehet szó.

Első a Béla király forrása, amelynek eredeti neve „Király-forrás” volt, a mai Béla király úton a gr. Andrássy és br. Harkányi villa közelében. Erről érdemesnek tartom, hogy kissé bővebben emlékezzünk meg. Schams, sőt még Häuffler is Királykútnak nevezi. Ez utóbbi állítja, hogy vizét Mátyás király idejében csöveken a várba vezették és szerinte a forrásházikó belsejének stílusa is Mátyás idejére emlékeztet. Mai állapotában, legalább a külsejét tekintve, az elhanyagolt házikó stílusáról nem igen lehet beszélni. Belsejét nem volt módomban megsejteni. Ajtónyílását újabban készült egyszerű vasrács zárja el. Egyedüli díszje az ajtaja fölött levő vörös márványtábla, a következő felirattal:

BÉLA
KIRÁLY KUTA
Állíttatá e jelkövet
KOICS PÁL H. ÜGYVÉD
1847-beli június 12. napja
emlékéül, melyen sz. k.
BUDA ns. fővárosa e
kegyes és magyar néven
kihirdetteté.

Előtte terebélyes juharfa és szivattyús kút, amelyről nem tudom, vajjon nem a forrás vize táplálja-e?

Az úttól kissé félreestő fekvése és elhanyagolt volta miatt, azt hiszem, a legtöbben észre sem veszik. Pedig szintén megérdemelné a stíluszerű helyreállítást és környékének rendezését.

A Svábkút a Szervita kunyhó közelében, attól északra nyugatra volt. Az Istenhegyi útnak legutóbb történt szabályozása alkalmával tűnt el.

A harmadik a legjobban ismert „Orvos”, „Doktor”, „Nádor”- vagy „Város-kútja”. Itt tulajdonképpen két forrásház van. Az egyik, a följebb fekvő, az ugyancsak ismert román-kori ablakdíszrel, amelyet nem régen — értékes voltára tekintettel — eltávolítottak és a fővárosi múzeumban helyeztek el. Erről az ablakdíszről az a hiedelem járja, hogy a főnnebb már említett Szt. Lőrinc pálos kolostor romjaiból hozták oda. Ez azonban a két hely közt levő elég nagy távolság (légvonalban majdnem 4 km) és a közvetlen útösszeköttetés hiánya, de az ablakdísz stílusa miatt is, nagyon valószínűtlen.

Ha e forrás vagy kút környékét, mielőtt a Béla király úton a forráshoz érni, megtekintjük, észrevevesszük, hogy ez az út a forrás előtt két ágra szakad, majd ismét egyesül. A két ágra szakadt út közötti sziget fákkal, bokrokkal benőtt kiemelkedő halom. Talaját jobban szemügyre véve, azt csupa mészkő-, közben itt-ott táglatörmelékkel borítottnak látjuk. Úgy véljük, hogy épületromokat rejt. Hát-ha ezek ama kolostor maradványai, amelyekről az előbb említett budai polgár megemlékezik? Ez esetben a forrásház ablakdíszje e romokkal lehet összefüggésben. Mindenesetre közelebb fekvő magyarázat lenne, mint az eddigi és érdemes is lenne róla meggyőződni.

E három forrás táplálta friss üdítő forrásvízzel a Várban, a mai előljárásági épület előtt, valamint a Ferenciek, („Franciskaner Plätzl”, ma már beépített terecske, a belügyminisztérium épületének egy ré-

sze áll rajta) az iskola és a Dísz téren állott közutakat.

Itt a történelmi igazság kedvéért meg kell említenem, hogy ismét téves állítás, mintha e vízvezetékét 1780-ban Tumler Henrik mérnök készítette volna.

Az Orvos-kút újból fölfedezésének érdeme Everling Eberhard törzsorvos, a vízvezeték megépítéséé pedig Körschensteiner Konrád jezsuita atya nevéhez fűződik. Tumler csak a bővítés, javítás, tisztogatás munkáját végezte. Bél Mátyás írja a vízvezetékéről a következőket: „Evvel a (víz) hiánnyal a tanács előrelátása szembezállott: amikor a vízvezeték építésével állandó forrást vezetett a városba. Eleintén, míg a város ügyeit a kamara intézte, sokáig a legköltségesebb munkával, hiábavaló kísérletekkel fáradoztak; kétségenkívül voltak, akik saját hasznuk kedvéért magukat a vízépítésben járatosoknak hazudták; mígnem 1718-ban Körschensteiner Konrád jezsuita testvér a dolgot szerencsésen nyélbe ütötte.”

„A forrás a várostól, ha az utak kerüloít méred, két óra járásnyira van.”

Ő mondja egyúttal a városháza előtti kútról, amelyek az első és — hosszabb ideig — az egyedüli volt: hogy Loyolai szt. Ignác ünnepe előestéjén adván először vizet, a kútra a szent szobrát helyezték.

Úgy ő, mint Miller János Ferdinánd megadja egyúttal, hogy milyen volt a vezeték? A kettő között eltérések vannak, de miután Miller adatai későbbi keletiek, továbbá Buda város tisztviselője lévén, azokat közvetlen forrásból szerezhette és így megbízhatóbbnak látszanak, ez utóbbiakat közöljük.

Eszerint a vizet 20 öl hosszúságban boltozott csatornában, 688 öltre fűcsövekben és 1414 öltre ólomcsövekben vezették a várba. Ez kerekén 4 km hosszúságnak, vagyis az Orvos- vagy Város-kúttól az Istenhegyi úton, Enyedi utcán és folytatásában a déli vasúton és Vörösmarty keresztlán a várbeli Szt. Háromság térig térképen lemért távolságnak felel meg.

A városháza előtt álló kúton valóban Loyolai szt. Ignác szobra állott, amelyet később, pajszás Buda főváros címerét hordó, Minerva vagy Pallas Athenae szobrával cseréltek föl. Ez utóbbi szobor mostanában az előljárásági épület sarkának hangulatos díszje. Az előbbi szobor hol-tétéről eddig semmit sem tudunk.

Forrásokról és kutakról lévén szó, megemlítenének tartom még, hogy a Béla király úthoz csatlakozó Csermely úton levő 9. sz. villa előtt forrás, a 11. sz. előtt, valamint a 13—15. számú telek, illetve villa előtt egy-egy kút van, jelölül annak, hogy még most sem olyan teljesen víz-

szegény a Svábhegy és környéke, mint azt sokan hiszik. Századokkal előbb ezek a kutak talán források voltak. Hiszen tudjuk, hogy a vizek szintje az idők folyamán mind mélyebbre süllyed.

esténkint
ELSŐRANGU-CIGÁNYZENE
Kítűnő meleg konyha, Bel- és külföldi lapok,
Figyelmes kiszolgálás
Tul.: Tihomér Kálmán